

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Statu Hominis Morali In Vita Et Post Mortem

Opfermann, Paul

Moguntiae, 1769

Quæstio I. An existat vera naturæ Lex?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40701

308 DE LEGE NATURALI.

docuerat HOBBS, videlicet homines esse naturâ ferociosiores lupis & serpentibus, ideoque eorum statum naturalem esse statum belli, omnium contra omnes; & singulos in ista conditione perpetuo intentos esse in aliis seu fraude, seu vi, seu quovis alio modo præoccupandis; ac consequenter cuivis in illo statu licere ea omnia, quæcunque & in quocunque libent, nec ullam dari legem, quæ fraudes & potentiam coërceat. Hinc ulterius statuit regulas boni & mali, honesti & inhonesti, pulchri & turpis non alias esse nisi leges civiles. Immo civitati quemque ait obedire teneri, sive in iis, quæ ad cultum divinum spectant, vel quæ ad vitæ institutionem, aut etiam opiniones speculativas pertinent, *quoniam ad civitatem, ait, pertinet etiam Christianam, quid sit justitia, quid injustitia, determinare.* Unde & aliud ejus dictum: *Nulla lex injusta esse potest.* Horum vestigia legit author libri recentioris, cui titulus: *apum fabula*, ubi id demonstrare potissimum aggressus est, virtutem non esse ex omni parte humanæ societati utilem; sed *privatorum vitia publica esse beneficia.*

QUAESTIO I.

An existat vera natura Lex.

114. **E**xistat Lex Naturalis, diffusa in omnes, qua
 Datur bona sunt, præcipiens, & prohibens inho-
 Lex nestra. Duo sunt, quæ hoc loco tamquam certa &
 nat. indubitata admitti postulatur, videlicet dari mentem æternam, summè intellectivam, infinitè bonam, & potentissimam; dein hanc Mentem, uti
 ex

ex nihilo produxit omnia, ita providentiâ suâ omnia regere, atque creaturas præsertim rationales sapientissimè moderari. Quæ sapiens, & provida gubernatio in id potissimum intenta est, ut res omnes, ac præ cæteris rationales creaturæ ad præstitutum sibi finem dirigantur, ideoque legibus regantur ejusmodi, quæ huic obtinendo fini idoneæ, maximeque necessariæ sunt. His postulatis, alibi demonstratis, hic admissis tamquam veris, adfertur ulterius sic demonstratur: Entis cujusvis sapientis est, temere & frustra nihil agere, sed operi suo finem certum præfigere; quoque magis sapienter agit, finem eò laudabiliorem operibus suis præstituit: testis est omnis hominum atas. Deus autem cum agens summè intellectivum sapientissimumque sit, quem alium nisi optimum & laudabilissimum suis operibus finem præstituire possit? quis verò optimus finis nisi Deus ipse? igitur infinita Dei sapientia exigebat, ut ad se tamquam ad finem ultimum omnia referrentur, sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt. Ad Deum itaque ordinatus est homo, ita quidem, ut eò melior perfectiorque sit hominis constitutio, quo fini suo ultimo prior evadit, omnem tum demum felicitatis suæ cumulum adepturus, ubi ad finem suum pervenerit: nam res omnes in hoc Universo eo imperfectæ magis habentur; quo longius à fine suo absunt, ut videre est in homine sive artifice, sive rebus sublimioribus intento, immo & in artefactis. Voluisse autem conditorem Deum, ut homo motu suo libero, & naturæ humanæ congruo ad finem suum pertingeret, vel ex eo colligimus, quòd mentem humanam ratione sana, & præstantissima

310 DE LEGE NATURALI.

libertatis prærogativa, qua nec bellæ, nec cæteræ res inanimæ donatæ sunt, ornaverit, cujus ope honestum ab inhonesto, à malo bonum discerneret, atque illud præ alio eligeret; igitur & normam dedit, ad cujus præscriptum electionem, actiones, moresque suos componeret. Quæ quidem norma si in quavis republica, immo in omni Familia bene ordinata summè necessaria est; illius necessitatem maximam quis in amplissima Societate humana in dubium vocare possit? Ex duplici nimirum parte homo coalescit, ex corpore & anima: illud per leges mechanicas, legibus moralibus ista gubernatur, perficitur, talisque evadit, qualem providus & sapiens Mundi Gubernator Deus esse voluit, ut rectè constituta sine suo potiretur. Præterea legem hujusmodi nobis omnibus ab Autore naturæ Deo communicatam esse testatur 1° *justi & iniqui sensus*, quem nostris animis intimum experimur: est enim quædam vitæ ratio, quam necessariò probamus; sunt quædam vivendi principia tam manifestæ æquitatis, ut ab iis admittendis nemo sibi temperare possit; quæ temporum omnium, & locorum omnium communia sunt, quæ doctis & indoctis sponte innotescunt: suum cuique tribuendum, servandam fidem, gratam beneficiorum memoriam coli debere. *Quæ autem natio, inquit CICERO, non comitatem, non benignitatem, non gratum animum, & beneficii memorem diligit? quæ superbos, quæ maleficos, quæ crudeles, quæ ingratos non aspernatur, non odit?* atque hic sensus tam naturalis, tam constans & uniformis est, ut nullis queat præfocari præjudiciis, nullis animi affectibus extinguï; viget in sceleratissimis hominibus, quibus

DE LEGE NATURALI. 311

quibus ita probata est virtus. ut invitè probent meliores. 2°. Ratio, quæ in nobis est, cuique homini rationabiliter agenti sic adest perpetuus & domesticus monitor, ut veluti cum autoritate moneat; igitur vel ipsa legem dictat, vel Superioris cujusdam legem, qua informata est, præconis instar significat. 3°. Est quoque in singulis hominibus *innocentiæ & delicti conscientia*, meriti & demeriti sensus, suavis illa gratissimaque voluptatis adfectio, quæ vitam, juxta rationis dictata institutam comitatur semper; terroresque illos & metus graves quis non experitur, qui magistræ vitæ rationem sequi contemnit? damnant se ipsos malefici, gravi scelerum conscientia sententiam extorquente. Hæc autem involuntaria sui condemnatio annon luculentè prodit inter bonum & malum morale discrimen? cur alioquin homines mali proprias condemnarent actiones, ut sibi ipsis irascerentur? cur vel admissa futuræ vitæ suspitione sibi potius metuumdum, quàm bonis, existimant? cur boni nihil metuunt, testimonium reddente illis conscientia? unde horum fiducia, illorum diffidentia, & anxietates? eccur mali Deum favere sibi non credunt, & bonos suppliciis adfectum iri? si igitur ne cogitare quidem possumus Deum probis & honestis inimicum, addictum malis & impiis; certè ipsa natura nostra malos à bonis separat, ac proinde actiones quoque hominis à ratione dijudicantur. 4°. Sensui interno, rationi & conscientia consentiunt *naturales hominis propensiones*. Quod si enim singillatim spectemus omnia vitæ officia Deo, nobis ipsis, & aliis debita, nullum est, quod aliquâ propensione naturali nobis commendatum non

312 DE LEGE NATURALI.

Quis enim excellentissimam Dei naturam, atque infinitas perfectiones cogitare possit, quin admiratione defixus, ad Augustissimi Numinis adorationem procumbat? quis liberalem ejus, & profusam in creaturas bonitatem contempletur, quin gratos pro acceptis beneficiis sensus experiatur? vel unde factum, ut omnes Gentes in colendo Deo consenserint? ut plura taceam: lex naturæ omnis charitate continetur: ad diligendum verò, & benefaciendum aliis nos maximè inclinari testantur suavissimi illi sensus, quos ex datis proximo beneficiis experimur. Accedunt his omnibus scitæ quædam observationes, ex quarum numero est illa *Socratis & Platonis*, nullum videlicet esse juvenem rudem, qui, ubi de primis iisque practicis morum regulis aptè interrogetur, appositè non respondeat. Unde istud meritò colligitur, prima honestatis principia homini indita esse, cum sine hominum magisterio sciantur. Docet item experientia, perditos homines, qui sine honestate, & pudore commoda sua prosequuntur, æquum ferre judicium de cæterorum hominum actionibus; igitur divina vis est virtutis, quæ nulla morum perversitate vinci possit. Præterea flagitiosi etiam & scelerati homines aliquam virtutis rationem habent, ut enim ait *Cicero*: *Quis est, aut quis unquam fuit aut avaritiâ tam ardenti, aut tam effrenatis cupiditatibus, ut eandem istam rem, quam adipisci scelere quovis velit, non multis partibus malit ad sese etiam omni impunitate propositâ sine facinore, quàm illo modo pervenire.* Igitur ipsa natura licet corruptissima improbitatem refugit. Denique nullus est,

est, qui suas actiones etiam turpissimas defendere non studeat, & recti specie cohonestare,

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Illa vivendi præcepta, morumque principia, quæ naturæ leges dicuntur, quid sunt nisi præjudicata infantia & educationis opiniones, ad quas docti & instituti sumus? *Resp.* Equidem prudens & sedula institutio multum valet ad explicandas leges, quibus naturaliter imbuti sumus; sed si nulla naturæ nostræ congenita vis est, quo pacto sit, ut notiones iusti & iniqui tam generales sint, tam altè mentibus infixæ, ut evelli non possint? certè *opinionum commenta delet dies, naturæ tantum judicia confirmat.*

Inst. I. Si extarent ullæ naturæ leges, essent illæ ab ipsa mentis origine animis nostris congenitæ, essent universales, & omnibus hominibus per se notæ, essent in omni ætate uniformes & constantes: hisce enim criteriis id, quod naturale est, dignoscitur. Sed nullum est vitæ moralis principium, cujus semper conscii fuimus, de quo inter omnes conveniat, quodque in omni ætate constanter & uniformiter receptum fuerit. Sunt enim inter homines, qui ferarum more nihil aliud in animo habent, quàm ut corpus vitamque tueantur, de Deo, de Religione, de virtute & vitio nihil unquam cogitantes. *Resp.* Siqui sunt, in quibus congenita morum principia deprehendere non liceat; rari sunt, & homines ejusmodi, qui omnem bonam sementem cumulatim sceleribus ita præfocant, ut optatos proferre fructus non possit. Nempe parvulos de-

dit nobis natura igniculos, ut loquitur *Cicero*, quos aliquando homines celeriter malis moribus, & opinionibus depravatis sic restringunt, ut rarò admodum sanæ rationis lumen appareat. Nec tamen facile sit (quidquid itinerum Scriptores falsa sæpe narrantes in oppositum memorent) reperire uspiam mortalium aliquem omni sensu honestatis vacuum, aut divini Numinis metu penitus solutum. Quæ de Gentium barbararum moribus veluti aspera, & ab omni pietatis specie aliena dicuntur, recta sapius principia supponunt, sed perperam aptata: sic ægròtos & graviter decumbentes ubi aëris inclementiæ exponunt, ut citiùs moriantur; re ipsa quodam commiserationis adfectu ducuntur, ut velocius à miseriis & doloribus liberentur. Alii ex mero pietatis sensu parentes suos devorasse dicuntur.

Inst. 2. Si legem nobis congenitam habemus, quò factum est, ut in florentissimis etiam regionibus veluti in Græcia, & Republica Romana, ubi artes & scientiæ insigniter excolebantur, in rerum divinarum investigatione, ac recludendis doctrinæ moralis fontibus, viri etiam doctissimi tam turpiter hallucinarentur? *Resp.* Sunt quædam vitæ instituta, quæ primo intuitu vel naturæ nostræ congruentia & æqua videntur, vel ab omni ratione aliena: atque ista nemo nisi volens ignorare potest. Alia verò à primis & universalibus morum principiis remotiora sunt: & in istis magna Virorum etiam sapientum varietas esse potest, cum laudantur ab aliis, ab aliis reprobantur. Nempe omnino evidens non est, quid semper & in omnibus circumstantiis dicet ratio ad normam legis naturalis.

Gene-

Generatim tamen officia justitiæ & charitatis à Legislatoribus commendata fuisse novimus.

Inst. 3. Famosa est lex illa *Spartiacæ*, quæ Junioribus permittebat fraude alienas res surripere, cum tamen furtum à primo etiam naturali principio vetitum dicatur. *Resp.* Legem hanc dederat *Lycurgus* ad excitandam civium vigilantiam, ad acuendam adolescentum industriam, ut discerent vigilare noctu, interdium fallere, struere insidias, exploratores habere, atque ita adulti bello forent utiliores. Neque subdolæ hujusmodi surreptiones, eduliorum maximè, crimen habebant furti, eo quod lex ista condita fuerit consensu civium, quorum quisque de suo cessisse jure putandus est. Nunquam autem licuit rapere, & bona sua tuentem occidere.

Obj. II. Per Jus, & institutum naturæ nihil intelligi potest, quàm regulæ naturæ uniuscujusque individui, secundum quas unumquodque naturaliter determinatum concipimus ad certo modo agendum. Determinamur autem ad agendum ex appetitu & juxta leges appetitûs, etiam majore vi, quàm ex sana ratione, aut juxta leges sanæ rationis. Ita *Spinoza*. *Resp.* Per Jus & institutum naturæ humanæ non intelliguntur regulæ, secundum quas homines ad agendum determinantur; sed regulæ, secundum quas intelligunt se agere debere tamquam creaturæ rationales: non intelliguntur *motiva electionis*, seu motiva omnia hominem ad agendum excitantia, quæ sæpe militant adversus rationem, sed *motiva approbationis*, quæ sunt rationis sanæ dictamina, adeo sancta, ut nullis corrumpi præmiis, nullis penitus extinguere vitiiis possint; quorum tanta vis est, ut impotenti appetitûs

tus commotioni parere non possumus sine angore & metu. Et quid tam absurdum est, quàm regulam dicere rem tam variam & multiplicem, quæ nunquam sibi constat, & quâ perpetuò in diversas partes distrahimur; quis nescit hanc esse naturam regulæ, ut uniformis sit, constans, flecti nescia? Duplex equidem animorum vis est, *ratio & appetitus*: hic verò, ut natura rationalis rectè constituta sit, nec in belluarum sortem delabatur, rationis imperio subditus esse debet: ipse enim ubi dominatum exercet, naturam omnem humanam pervertit, nam ut *Cicero* observat: ab appetitu non modò animus perturbatur, sed etiam corpus: licet ora ipsa cernere iratorum, aut eorum, quò aut libidine aliquà aut metu commoti sunt, aut voluptate nimis gestiunt: quorum omnium vultus, voces, motus, statusque mutantur. Ex quibus illud intelligitur, appetitus omnes contrahendos, sedandosque, excitandamque animi animadversionem diligentiamque, ut nequid temere, fortuitò inconsideratè, negligentèrque agamus. Fræno igitur quàm maximè indigent appetitus nostri: & quomodo actionum norma esse possint?

Inst. I. Stoicorum celebris hæc erat sententia: supremum hominis finem esse naturam sequi, atque in hoc virtutem omnem positam esse. *Resp.* Intelligebant illi naturam, ad quam pertineret recta ratio, principatum obtinens. Certè per naturam humanam intelligi non debet quædam adfectio particularis, neque etiam complexio promiscua, & inordinata, seu cahos quoddam diversarum facultatum, sensuum & adfectionum; sed sicut in idea civilis constitutionis includitur partium subordinatio,

dinatio, ita & humana natura systema est facultatum diversas habentium functiones, & secum perfectè consentientium, inter quas ratio solum occupat. Tolle mutuam partium concordiam, auctoritatem dominativam & subordinationem, & rectam civilem constitutionem sustulisti; similiter sublato variarum naturæ virium concentu, & in omnes auctoritate rationis, recta naturæ humanæ constitutio evertitur, perfecta hominis felicitas exulat, nec multum homo ipse à belluis distat.

Inst. 2. Eorum saltem hominum, qui rectam rationem ignorant, & virtutis habitum nondum adepti sunt, Jus naturale est potentia & cupiditas, quia ab his naturaliter determinantur ad agendum. *Resp.* Monstrum hominis fit, non homo, qui rectam rationem ignoret: quid enim tam domesticum homini, quàm judicare, & ratiocinari in rebus omnibus etiam pessimis? præterea prima & universalis Legi naturæ principia ab homine sanæ mentis invincibiliter ignorari non posse, ex ipsa illorum evidentia liquet.

Obj. III. Nullæ sunt naturæ leges, si nulla sit hominum naturalis conjunctio, nec ad mutua officia à natura inclinentur: sed ita res se habet; ergo. Ita *Hobbes* in libri sui *de Cive* initio scribens: *Illud axioma, hominem esse animal politicum seu ad societatem natum, à plurimis receptum, falsum est; errorque à nimis levi naturæ humanæ contemplatione profectus est.* *Resp.* Egregium hoc impii systematis fundamentum unanimes Philosophorum, & Sapientum consensus, omnium seculorum experientia, omnes cujusvis hominis sensus, & facultates, ac propensiones naturales falsissimum esse

318 DE LEGE NATURALI.

esse, satis superque ostendunt. Plura ut præteream: vel ipse naturalis omnium hominum animis infusus justus, & iniqui sensus, meriti & demeriti conscientia ad promovendum aliorum hominum bonum naturaliter inclinant. Generosas & beneficæ actiones tum in nobis, tum in aliis sponte probamus: crudeles & inhumanas, quæcunque ex illis sentiamus commoda, laudare non possumus. Cum hoc sensu honesti & decori conjunctæ sunt propensiones generosæ & gratuitæ, quibus impellimur ad benefaciendum aliis absque ulla nostræ utilitatis consideratione.

Inst. 1. Jus non naturâ, sed pactis constitutum, ubi non præcessit pactum, nihil potuit fieri injustum, nec cuilibet inferri injuria; & vocabula justum & injustum ante potentiam civilem, quæ violationem pactorum ulcisci posset, usurpata non fuerunt. Ita Hobbes, in Lev. c. 15. Unde deducit regulas boni & mali, justus & injustus, honestus & inhonestus esse leges civiles; ideoque quod Legislatores præceperit, esse bonum; quod vetuerit id malum esse, legemque nullam esse iniquam posse, quoniam Reges, quæ imperant, justa faciunt imperando; quæ vetant, vetando injusta. De civ. c. 12. Resp. Si populorum jussis; inquit CICERO, si Principum Decretis, si sententiis judicum Jura constituerentur; jus esset latrocinari; jus adulterare; testamenta falsa supponere, si hæc suffragiis & scitis multitudinis probarentur. Quodsi tanta potestas est stultorum sententiis atque jussis, ut eorum suffragiis rerum natura vertatur; cur non sanciant, ut quæ mala perniciosaque sunt, habeantur pro bonis & salutaribus?
aut

aut cur, cum lex ex injuria jus facere possit, bonum eadem facere non possit ex malo? atqui nos legem bonam à mala, nullâ aliâ nisi naturæ normâ dividere possumus: neque solum jus & injuria naturâ dijudicantur, sed omnino omnia honesta ac turpia; nam & communis intelligentia nobis notas res efficit, ut honesta in virtute ponantur, in vitiis turpia; ea autem in opinione existimare, non natura posita, dementis est. Si justum & injustum solis pactis humanis constituitur; igitur qui potentiâ prævalent, suum cuique auferre possunt; & legibus fiet justum, a quo omnis natura abhorret. Si, quod ait *Hobbes*, natura jus dedit unicuique ad omnia, igitur quisque habebit jus, & non habebit: certè jus perfectum dicit negationem juris in quovis altero ad idem.

Inst. 2. Jus est libertas agendi juxta rectam rationem: sed ante legem civilem in statu naturæ recta ratio unicuique dabat Jus in omnia. *Resp.* Quomodo recta erit ratio, si nullâ lege gubernetur? certè ratio sibi relicta in temerarias & falsas opiniones abire facilè consuevit. Alterum quoque adsertum falsum est, quia ante omnem civilem constitutionem mendacia, adulteria, sui mutilationes, occisiones injustæ erant inhonestæ, neque in ista & similia ratio dare Jus unquam potuit.

QUAESTIO II.

Quid sit Jus Naturæ?

Juris Naturalis existentia quamvis omnibus rectè
sentientibus certissima semper fuerit; quæ ta-
Opi-
men nio